

RAADSINFORMATIEBRIEF

Van
college van burgemeester en wethouders

Vergadering van
23 mei 2023

Kenmerk
Z/23/059094 / D/23/104068

Portefeuillehouder
Walther Kok

Portefeuille
Huisvesting statushouders en inburgering

Opsteller
James, Onno

Onderwerp
Raadsinformatiebrief opvang en huisvesting van vluchtelingen en statushouders (Oudewater)

Kennisnemen van
Voortgang van opvang en huisvesting van statushouders, asielzoekers en Oekraïense vluchtelingen.

Inleiding

Het aantal vluchtelingen dat naar Nederland komt, is al jaren hoog. We hebben in Nederland grote uitdagingen om statushouders te huisvesten, in het bijzonder alleenstaande minderjarige vluchtelingen. In 2022 heeft de Russische invasie van Oekraïne bovendien geleid tot een grote vluchtelingenstroom uit Oekraïne. Tegelijkertijd blijft de instroom van asielzoekers onverminderd hoog. Ook komend jaar verwachten we een grote instroom van asielzoekers. Omdat de doorstroming van statushouders naar reguliere woonruimte niet snel genoeg gaat, groeit het tekort aan asielopvangplekken. Dat is een onhoudbare situatie.

In provinciaal verband wordt nauw overlegd over de mogelijkheden die we in onze provincie hebben om deze doelgroepen (asielzoekers, statushouders, alleenstaande minderjarige vluchtelingen en Oekraïense vluchtelingen) op een passende wijze op te vangen of te huisvesten. Dit gebeurt via de Provinciale Regietafel (PRT). De Provincie Utrecht neemt in dit proces de regierol op zich. Hoewel de Provincie Utrecht en de PRT formeel geen rol hebben bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen, verwachten we wel dat op termijn ook deze verantwoordelijkheid volledig naar de PRT wordt verschoven. Omdat al deze doelgroepen gebruik maken van dezelfde faciliteiten en ruimte in de gemeenten, vinden we het met elkaar niet meer dan logisch om alle doelgroepen nu al gezamenlijk op voorzien van opvang of huisvesting.

Oudewater

Op dit moment voldoet Oudewater ruimschoots aan zijn verplichtingen. Afgelopen jaar hebben we in de gemeente Oudewater ongeveer 25 statushouders gehuisvest, conform onze wettelijke taak. Daarnaast vangen we ongeveer 65 Oekraïense vluchtelingen op in de gemeente Oudewater, meer dan we strikt genomen naar rato zouden moeten opvangen. De uitdaging wordt dit jaar echter groter. We zien een verdubbeling van onze wettelijke taak om statushouders te huisvesten. Landelijk wordt een stijging verwacht van het aantal Oekraïense vluchtelingen. En vanaf 1 januari 2024 komt daar met de Spreidingswet mogelijk een extra doelgroep bij: asielzoekers. Gezien deze ontwikkelingen vinden we het daarom verstandig om te anticiperen op wat komen gaat. Dat doen we door een strategie te ontwikkelen en daarin samen met uw raad en inwoners op te trekken. In deze raadsinformatienota informeren we u over de stand van zaken per doelgroep en de bijhorende afstemming in provinciaal verband.

Plan Utrecht

De provincie Utrecht heeft het initiatief genomen om een Utrechts plan voor de opvang en huisvesting van vluchtelingen te ontwikkelen. In dit plan is nadrukkelijk oog voor alle doelgroepen die aan bod komen in deze brief. Het plan berust op vier pijlers:

- Maat en schaal van de opvang past bij draagkracht,
- We zetten in op gemengde woonvormen voor diverse doelgroepen,
- De opvang wordt ingebed in de noodzakelijke maatschappelijke functies,
- We stimuleren regionale doorstroming in de asielketen en intergemeentelijke samenwerking.

In de bijlage is de Utrechtse aanpak nader toegelicht. We maken als 26 Utrechtse gemeenten en de provincie dit plan omdat we de overtuiging hebben dat provinciebrede samenwerking zorgt voor een positieve wisselwerking tussen draagkracht en (maatschappelijk) draagvlak. Hiermee zetten de Utrechtse gemeenten en de provincie een stap naar voren. We doen dit vanuit de volgende overwegingen:

- Door ons op dit moment gezamenlijk te committeren aan de verschillende opvang en huisvestingsopgaven behouden wij regionaal – vooruitlopend op de aanstaande Spreidingswet – zelf de regie op de uitwerking, procedures en verdelingssystematiek van deze opgaven. Het geeft meer ruimte en vrijheid om in enige mate, op eigen condities, vorm te geven aan de doorontwikkeling van de asielketen in de provincie. Het is momenteel nog mogelijk om zelf aan de knoppen te zitten en voort te bouwen op de in de provincie reeds aanwezige initiatieven. Dit maakt het mogelijk om de Utrechtse aanpak die wij tot op heden hebben ontwikkeld nader uit te werken en toe te passen. Hierin staat gezamenlijk optrekken met inachtneming van de kansen en mogelijkheden per gemeente centraal.
- Binnen het scenario van 'doen alsof er al een of andere vorm van wettelijke verplichting geldt' kan het allereerst onszelf, maar mogelijk ook de besluitvorming in Den Haag rondom wetgeving en uitvoeringsbesluiten helpen om ervaring op te doen in de praktijk.
- Wij verwachten dat er met het sluiten van een bestuursovereenkomst met het Rijk extra Rijksmiddelen beschikbaar zullen komen die ons verder zullen helpen in deze opgaven. Als gemeenten kunnen wij hier baat bij hebben. Een Bestuursovereenkomst met het Rijk maakt het mogelijk om afspraken te maken die tegemoet komen aan de specifieke behoeften binnen de provincie Utrecht. Het gaat dan om thema's als (jeugd)zorg, onderwijs, financiën, veiligheid, enzovoort. Daarnaast kunnen we door deze opgaven gezamenlijk aan te gaan met meer bestuurskracht afspraken maken met het Rijk over oplossingen zoals regionale tussenvoorzieningen en/of het gezamenlijk inregelen en oppakken van zaken zoals onderwijs en zorg.
- Provincie Utrecht heeft de maat, schaal en korte lijnen die het mogelijk maken een stap vooruit te zetten. Daarnaast heeft Utrecht een bestuurlijke governance structuur om dit te realiseren met de PRT en de Kopgroep PRT. Ook vindt er nauwe bestuurlijke samenwerking plaats tussen de Veiligheidsregio Utrecht en de PRT, en ambtelijk tussen VRU Asielsteun en het PRT Kansenmakersteam. In de uitvoering ondersteunt en faciliteert het Kansenmakersteam de (samenwerking tussen) gemeenten, en vervult het een trekkersrol bij het samenbrengen van gemeentelijke plannen en initiatieven. Ook in de uitwerking zal het PRT Kansenmakersteam gemeenten blijven ondersteunen en de voortgang coördineren en monitoren.
- Het maken en uitvoering geven aan de bestuursovereenkomst geeft rust, duidelijkheid en focus in de ambtelijke en bestuurlijke inspanningen en helpt in de communicatie naar buiten, ook naar de eigen inwoners. Het verhoogt de draagkracht en draagvlak.

Dit plan moet nog deze maand worden afgerond. Vervolgens wordt het aangeboden aan de staatssecretaris. Om onze input mee te geven, hebben wij daarom een zienswijze bij het conceptdocument opgesteld en bij de provincie neergelegd. Deze zienswijze vindt u in de bijlage.

Kernboodschap

Opvang van Oekraïense vluchtelingen

Op dit moment vangen we 65 Oekraïense vluchtelingen op in Oudewater. Wanneer de opgave voor de provincie Utrecht naar rato zou worden verdeeld, zou Oudewater 33 plekken moeten aanbieden. We doen dus een aanzienlijk grotere bijdrage. De opvanglocatie op Statenland is gemeentelijk eigendom, en kan daarom verlengd worden. We verlengen op dit moment de overeenkomsten met de gebruikers met 1 jaar. Daarmee creëren we rust voor deze inwoners van onze gemeente, en kunnen we ons focussen op andere doelgroepen.

Huisvesting van statushouders

Onze taakstelling voor de huisvesting van statushouders is in 2023 naar verwachting 26 statushouders, tegenover 14 statushouders in 2022. Dat is een forse toename. We verwachten dat we deze taakstelling kunnen halen binnen de reguliere woningvoorraad. Dat betekent wel dat we ca. 10 tot 20% van de vrijkomende sociale huurwoningen (afhankelijk van de omvang van de gezinnen) moeten inzetten voor deze doelgroep. Vanaf 2024 komen er met de oplevering van nieuwbouw meer sociale huurwoningen op de markt, waardoor dit percentage mogelijk weer lager wordt.

Opvang asielzoekers

De Rijksoverheid werkt aan de Spreidingswet, die nu voorgelegd wordt aan de Tweede Kamer en vervolgens Eerste Kamer. Als deze wet door beide kamers komt, worden we per 1 januari 2024 medeverantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers. Naar rato zou het in Oudewater gaan om 35 asielzoekers. Het COA heeft de voorkeur voor grote opvanglocaties van 100 asielzoekers of meer. Wij vinden een dergelijke omvang niet passen bij de schaal en draagkracht van Oudewater. We hebben op dit moment een te grote uitdaging om de situatie rondom arbeidsmigranten te verbeteren, waardoor we denken dat daarbovenop de komst van een asielzoekerscentrum een te grote impact zou hebben op de samenleving.

Minderjarige alleenstaande vreemdelingen (amv)

Vanuit de Rijksoverheid hebben alle gemeenten een dringende oproep ontvangen om een bijdrage te leveren aan de opvang van alleenstaande minderjarige vluchtelingen (amv). Noodopvang wordt verzorgd in grote groepen met dag-en-nacht begeleiding. De structurele opvang (tot kinderen 18 jaar worden) wordt verzorgd door stichting Nidos in gezinshuizen tot 10 kinderen. Wij denken dat deze doelgroep goed kan passen bij Oudewater. De kinderen ontvangen ondersteuning vanuit stichting Nidos, en hebben goede kansen om te integreren in onze samenleving. Momenteel onderzoeken we de mogelijkheden in onze gemeente ten behoeve van kleinschalige opvang in gezinshuizen. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar de draagkracht van onze zorg- en begeleidingspartners, en de impact op onze stad en dorpen. Er is op dit moment een eerste concrete locatie in beeld. Zodra deze locatie haalbaar blijkt, zal met omwonenden in gesprek worden gegaan.

Strategie

Provinciale regietafel (PRT)

De Spreidingswet maakt het mogelijk om in provinciaal verband doelgroepen te verdelen over de verschillende gemeenten. Zo kan het mogelijk worden dat de ene gemeente meer ruimte biedt aan asielopvang, terwijl een andere gemeente meer doet in de huisvesting van statushouders of minderjarige alleenstaande vluchtelingen. Door een extra bijdrage te leveren voor de opvang van minderjarige alleenstaande vluchtelingen, boven op de bovengemiddelde inspanningen die we leveren voor Oekraïense vluchtelingen, verwachten we dat we de taakstelling die mogelijk anderszins vanuit de Spreidingswet op ons afkomt, af te wenden. Onze taakstelling voor de huisvesting van statushouders willen we conform onze wettelijke opdracht uitvoeren.

Samenvatting

Dat betekent dat we inzet blijven leveren voor Oekraïense vluchtelingen, en daarbovenop de strategie kiezen om huisvesting te bieden voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Daarmee zetten we voorlopig niet in op de opvang van asielzoekers. Met deze keuzes dragen we bij aan het verlichten van de druk van de asielketen, en vangen we kwetsbare mensen op.

Suggesties en aanvullingen

We denken hiermee een passende strategie te kiezen voor onze gemeente. Suggesties en aanvullingen vanuit uw raad of de samenleving zijn zoals op 26 april toegelicht zeer welkom, zodat we die kunnen meenemen in onze aanpak.

Financiën

Op dit moment zijn de gemeentelijke kosten voor de opvang van alleenstaande minderjarige vluchtelingen (amv) nog niet duidelijk. Zodra die duidelijk zijn, leggen we de locatie(s) en business case voor aan uw raad.

De opvang van Oekraïense vluchtelingen wordt volledig vergoed door de Rijksoverheid. Deze regeling wordt verlengd, waardoor de kosten van de gemeente Oudewater voorlopig gedekt blijven.

Daarnaast verwachten we nog een structurele bijdrage van de Rijksoverheid als de Spreidingswet wordt aangenomen. Het betreft dan een bijdrage voor de praktische uitvoering van deze nieuwe taak. Wat de omvang van deze bijdrage

wordt, is nog niet bekend.

Vervolg

Strategie uitwerken

De komende tijd gaan we de beschreven strategie verder uitwerken. Uiteraard informeren we uw raad daar over, zodra daar aanleiding toe is.

Amv-locaties

Zodra er concrete locatie(s) haalbaar blijken, leggen we deze locatie(s) met business case in een raadsvoorstel aan uw raad voor. We staan nadrukkelijk open voor suggesties voor locaties vanuit uw raad en de samenleving.

Bijlagen

2 bijlagen:

1. Zienswijze college Oudewater bij Plan PRT Utrecht (D/23/104237)
2. PRT Utrecht - De Utrechtse Aanpak en Randvoorwaarden (D/23/107335)